

TERMINOLOGIE GRAMMATICALE FRANÇAISE

(*Francia nyelvtani terminológia: alapfogalmak, kifejezések*)

1. PARTIES (E) DU DISCOURS / CLASSES (E) DE MOTS (Szófajok)¹, CATEGORIE GRAMMATICALE² (Szófaj) :

1. nom m. / substantif m. (*főnév*) : nom commun (*köznév*), nom propre (*névfőnév*), nom animé (*élelények neve* / *élő*), nom non animé / inanimé (*dolgok tárgyak neve*, *életlen*), nom comptable / nombrable (*megszámlálható fogalom*), nom non comptable / inombrable (*megszámlálhatatlan fogalom*), nom simple (*egyszerű főnév*), nom composé (*összetett főnév*), nom dérivé (*képzett főnév*)
2. déterminant m. (*détérmináns*, *névelő*) :
  - 2.1. articles (*névelők*) : article défini (*határozott névelő*), article indéfini (*határozatlan névelő*), article partitif (*aranyagnévelő*)
  - 2.2. déterminant démonstratif (*mutató névelő*), déterminant possessif (*birtokos névelő*), déterminant interrogatif (*kérdő detérmináns*), déterminant indéfini (*határozatlan detérmináns*)
  - 2.3. déterminant numéral / numéral³ m. (*számnév*) : numéral cardinal (*tőszámnev*), numéral ordinal (*sorszámnev*), fraction f. (*törtszámnev*)
  3. adjectif m. (*melletteknev*)⁴
  4. pronom m. (*névnás*) : pronom personnel (*személyes névnás*), pronom possessif (*birtokos névnás*), pronom démonstratif (*mutató névnás*), pronom interrogatif (*kérdő névnás*), pronom relatif (*vonatkozó névnás*), pronom indéfini (*határozatlan névnás*), pronom adverbial (*határozói névnás*), pronom réfléchi (*viszasható névnás*)
  5. verbe m. (*ige*) : verbe transitif (*tárgyas ige*), verbe intransitif (*tárgyatlan ige*), verbe pronominal (*viszasható ige*), verbe impersonnel (*személytelen ige*), verbe régulier (*szabályos ragozási ige*), verbe irrégulier (*rendhagyó ige*), verbe défectif (*hiányos ige*), verbe symétrique (*szimmetrikus ige*)
  6. adverbe m. (*határozószó*) : adverbe de manière / de temps / de lieu / de quantité / de négation / d'interrogation
  7. préposition f. (*előjárószó*, *viszonyzó*), locution prépositive (*kifejezésértéki összetett előjárószó*)
  8. conjonction f. (*kötőszó*) : conjonction de coordination (*mellérendelő kötőszó*) / de subordination (*alárendelő kötőszó*), locution f. conjonctive (*kifejezésértéki összetett kötőszó*)
  9. interjection f. (*indulatszó*)

---

¹ Ces termes s'emploient le plus souvent au pluriel.

² À quelle catégorie appartient le mot X ? (*Milyen szófajú az X szó?*)

³ Au pluriel: numéraux

⁴ Les grammairres traditionnelles emploient le mot *adjectif qualificatif* par opposition aux *adjectifs déterminatifs*. Dans notre terminologie, ces derniers correspondent aux *détérminants*.

2. FONCTIONS ('Mondatrészek')

1. sujet ('alany')
2. prédicat ('állítmány')
3. attribut m. ('a névszói-igei állítmány névszói - főnévi vagy melléknévi - része', 'állítmánykiegészítő', 'állítmányi jelző') : attribut du sujet ('alanyra utaló állítmánykiegészítő') / de l'objet ('tárgyra utaló állítmánykiegészítő')
4. complément ('bővítmeny')
- 4.1. complément d'objet direct ('tárgy')
- 4.2. complément d'objet indirect⁵ ('prepozíciós / előjárászs / viszonyzsós bővítmeny⁶) : complément du verbe ('igevonzar') / de l'adjectif ('melléknévonzar') / du nom ('a főnév bővítmeny⁷)⁸ / d'attribution ('részeshatározó')
- 4.3. complément circonstanciel ('határozó') : complément de lieu ('helyhatározó') / de temps ('időhatározó') / de manière ('módkhatározó') / d'instrument ('eszközhatározó') / de cause ('okhatározó') / de but ('célhatározó') / d'accompagnement ('társzhatározó'), etc.⁹
- 4.5. complément d'agent ('ágens')
5. épithète f. ('jelző')

3. FORMES ET TYPES DE PHRASES ('Mondatszerkezetek és mondatfajták')

1. Formes de phrases ('mondatszerkezetek')
  - 1.1. phrase simple f. ('egyszerű mondat'), phrase minimale ('őmondat'), phrase simple étendue ('bővített mondat')
  - 1.2. phrase complexe f. ('összetett mondat'), proposition ('tagmondat')
    - 1.2.1. coordination f. ('mellérendelés kötőszóval'), proposition coordonnée / coordonnée f. ('mellérendelt mellékmondat') : coordonnée copulative ('kapszolatlos mellékmondat'), coordonnée disjonctive ('választó mellékmondat'), coordonnée adversative ('ellenétes mellékmondat'), coordonnée causale ('magyarázó mellékmondat'), coordonnée consécutive ('következtető mellékmondat')
    - 1.2.2. subordination f. ('alarendelés'), proposition principale / principale f. ('főmondat'), proposition subordonnée / subordonnée f. ('alarendelt mellékmondat') : a) subordonnée complétive / complétive f. ('kompletív mellékmondat; magyarulban kb. az alanyi, állítmányi és tárgyi mellékmondatnak felel meg'); b) subordonnée relative / relative f. ('vonatkozó / jelzői mellékmondat') : relative déterminative ('közbeékelts vonatkozó mellékmondat'), relative appositive ('közbeékelts vonatkozó mellékmondat'), relative attributive

⁵ Il s'agit d'un complément prépositionnel.

⁶ Très souvent, le complément d'objet indirect correspond à *állandó határozó* en hongrois.

⁷ En linguistique, on parle également de *rection* f.

⁸ Le plus souvent, ce complément se joint au nom par la préposition DE (la voiture du père ; la capitale de la Belgique, etc.)

⁹ Cette liste n'est pas complète, elle est susceptible d'être complétée par d'autres types de compléments.

(attributív vonatkozó mellékmondat') ; c) subordonnée circonstancielle / circonstancielle f. ('határozói mellékmondat') : subordonnée (circonstancielle) temporelle ('időhatározói mellékmondat') / causale ('okhatározói mellékmondat') / finale ('célhatározói mellékmondat') / consécutive ('következményes mellékmondat') / concessive ('megengedő mellékmondat') / conditionnelle ('feltételes mellékmondat') / comparative ('hasonlító mellékmondat') / de manière ('módkhatározói mellékmondat')

1.2.3. juxtaposition f. ('mellérendelés kötőszó nélkül')

1.3. mot-phrased m. ('mondatszó' / tagolatlan mondat')

1.4. phrase elliptique f. ('hiányos szerkezetű mondat')

2. Types de phrases ('mondatfajták') : phrase déclarative-affirmative (' kijelentő-állító mondat'), phrase interrogative ('kérdő mondat'), phrase exclamative ('felkiáltó mondat'), phrase impérative ('felszólító mondat'), phrase optative ('óhajító mondat'), phrase active ('cselekvő mondat'), phrase passive ('szervedő mondat'), phrase négative ('tagadó mondat'), phrase négative impérative / prohibitive ('tagadó felszólító / tiltó mondat'), phrase impersonnelle ('személytelen mondat'), phrase emphatique ('kiemelő mondat')

4. FORMATION DE MOTS ('Szóalkotás')

- 1.1. dérivation f. propre ('szóképzés') : dérivation nominale ('főnévképzés') / verbale ('igeképzés') / adjectivale ('melléknévképzés') / adverbiale ('határozószóképzés'), dérivé m. ('képzett alak'), adjectif dérivé ('képzett melléknév'), préfixe m. ('preffixum', 'előképző', 'előtag'), suffixe m. ('szuffixum', 'képző')
- 1.2. dérivation f. impropre ('szófaji átcsapás')
- 1.3. dérivation régressive / régression f. ('elvonás')
2. composition f. ('szóösszetétel') : nom composé ('összetett főnév'), adjectif composé ('összetett melléknév')
3. croisement m. / mot-valise m. ('szövegyítés')
4. onomatopée f. ('hangutánzó szó')
5. abréviation f. ('rövidítés'), troncation f. ('szórövidítés', „szócsonkolás”) : apocope f. ('szórövidítés a szó végének „csonkolásával”), aphérèse f. ('szórövidítés a szó elejének „csonkolásával”), sigle m. ('betűszó), acronyme m. ('mozaikszó')

5. IRÁSJELLEK ('Signes orthographiques et de ponctuation')

1. signes orthographiques ('betűkhöz vagy szavakhoz kapcsolódó írásjelek') : accent m. aigu ('éles ékezet') / grave ('tompá ékezet') / circonflexe ('kípus ékezet'), cédille f. ('cédille'), tréma m. ('az e, i és u magánhangzók fölé tett két pont'), apostrophe f. ('apaszóf, az a, e és i magánhangzók kiesését jelölő hiányjel'), trait m. d'union ('kötőjel')
2. signes typographiques ('mondathoz kapcsolódó írásjelek') : point m. ('pont'), point d'exclamation ('felkiáltójel'), point m. d'interrogation ('kérdőjel'), virgule f. ('vessző'), point-virgule m. ('pontosvessző'),

deux points m. ('*kettőspont*'), points m. de suspension ('*három pont*'), parenthèse f. ('*zárójel*')¹⁰, guillemet m. ('*ízelőjel*')¹¹, crochet m. ('*szögletes zárójel*'), tiret m. ('*gondolatjel*')¹²

6. TERMES GRAMMATICÁUX IMPORTANTS (Fontosabb nyelvtani fogalmak)

Généralités :

- morphologie f. ('*morfológia*', '*alaktan*');
- syntaxe f. ('*szintaxis*', '*mondattan*')¹³;
- morphosyntaxe f. ('*morfoszintaxis*')¹⁴, grammaire descriptive ('*leíró nyelvtan*');
- lexicologie f. ('*lexikológia*', '*szókészlettan*'), lexicographie f. ('*lexikográfia*', '*szótartan*', '*szótárszerkesztés*');
- sémantique f. ('*szemantika*', '*yelentésstan*).

Nom / adjectif :

- accord m. en nombre / en genre ('*egyeztetés számban és nemben*');
  - antéposition f. ('*jönév előtti álló, előrevetett melléknév helyzete*), adjectif antéposé ('*jönév előtti álló, előrevetett melléknév*'), postposition f. ('*jönév után álló melléknév helyzete*), adjectif postposé ('*jönév után álló melléknév*).
  - complément de l'adjectif ('*melléknévvonzat*');
  - genre m. ('*nyelvtani nem*')¹⁵ : masculin ('*hímnem*'), féminin ('*nőnem*')¹⁶, un nom masculin ('*hímnemű jönév*'), un adjectif féminin ('*nőnemű melléknév*');
  - marque f. du pluriel ('*a többes szám jele*');
  - nombre m. ('*személy*') : singulier m. ('*egyes szám*'), pluriel m. ('*többes szám*')¹⁷;
  - préfixe m. ('*preffixum*', '*előtag*', '*előképző*');
  - suffixe m. ('*szuffixum*', '*képző*');
- Déterminant :
- contraction f. de l'article défini et de la préposition ('*a határozói névelő és az előjárószó / viszonyzó összevonása*'), article défini contracté ('*összevont határozói névelő*');
  - élison f. de la lettre « e » ('*hangkihagyás*', '*hangkivétel*'), article défini élidé ('*hangkihagyásos határozói névelő*').

¹⁰ Entre parenthèses ('*zárójelben*')

¹¹ Entre guillemets ('*ízelőjelben*')

¹² D'autres expressions utiles à apprendre : en caractères italiques / en italique ('*dőlt betűvel*'), en caractères gras / en gras ('*vastagon szedve*')

¹³ L'adjectif correspondant est *syntaxis* ou *syntactique*.

¹⁴ Ce terme peut également être orthographié avec un trait d'union : *morpho-syntaxe*

¹⁵ Biológiai nem: sexe m.

¹⁶ Au masculin ('*hímnemben*'), au féminin ('*nőnemben*')

¹⁷ Au singulier ('*egyes számban*'), au pluriel ('*többes számban*')

Verbe :

- accord m. du participe passé (*a participe passé egyeztetése*) ;
- accord m. en nombre / en personne (*egyeztes számban, személyben*) ;
- antériorité f. (*előidejűség*), postériorité f. (*utóidejűség*), simultanéité f. (*egyidejűség*) ;
- aspect verbal (*igeismerlel*) : accompli (*befejezett*) - non accompli (*befejezetlen*), ponctuel / momentané (*mozzanatos, időben korlátozó jellegű*) - duratif (*nem mozzanatos, időben folyamatos jellegű*) ;
- auxiliaire m. / verbe m. auxiliaire (*segédige*) ;
- complément m. du verbe / rection f. (*igevonzat*) ;
- concordance f. des temps (*igeidőegyeztesítés*) ;
- conjugaison f. (*igerogozás*) ;
- construction causative / causatif m. / factitif m. (*művelető szerkezet*) ;
- construction impersonnelle (*személytelen szerkezet*) ;
- copule f. / verbe m. copule (*kopula* ; *kapcsolószó*) ;
- mode m. (*igemód*) : indicatif m. (*kielentő mód*), conditionnel m. (*feltételes mód*), impératif m. (*felszólító mód*), subjonctif m. (*kötőmód*)¹⁸ ;
- mode m. d'action (*cselekvésmód*) : perfectif (*befejezettségre, megkezdett cselekvés befejeződésére utaló*) - imperfectif (*befejezettségre nem utaló, folyamatos, megszakítás nélküli cselekvésre vonatkozó*) ;
- périphrase f. verbale / expression f. périphrastique (*összetett igeidők*) ;
- personne f. (*személy*) : première, deuxième, troisième personne (*első*, *második*, *harmadik személy*) ; première personne du singulier / du pluriel (*egyes szám / többes szám első személy*)¹⁹ ;
- radical m. / racine f. (*igető*), désinence (*végződés*), alternance f. du radical (*az igeidő változása*), alternance f. vocalique (*hangzóváltás*, *íőhangváltás*) ;
- semi-auxiliaire m. (*félszegédige*) ;
- temps m. (*igeidő*) : passé m. (*múlt idő*), présent m. (*jelen idő*), futur m. (*jövő idő*)²⁰ ;
- temps verbal de forme simple / composée (*egyszerű / összetett igeidő*) ;
- voix active (*cselekvő szerkezet*), voix passive (*szenvedő szerkezet*) ;

¹⁸ À l'indicatif (*kielentő módban*), au conditionnel (*feltételes módban*), à l'impératif (*felszólító módban*), au subjonctif (*szubjonctívban*, *kötőmódban*)

¹⁹ à la première personne du singulier (*egyes szám első személyben*)
²⁰ au présent / au passé / au futur (*jelen / múlt / jövő időben*)

Morphologie et syntaxe :

- groupe nominal ('főnévi csoport')²¹ ;
- groupe verbal ('igei csoport')²² ;
- groupe prépositionnel ('határozói szerepű prepozíciós - előjárószerzős / viszony szerzős - csoport')²³ ;
- question totale / question oui-non ('elődöntendő kérdés'), question partielle ('kérgészlendő kérdés')

Document conçu et rédigé par Péter Zimonyi

---

²¹ Plus précisément : 'a francia egyszerű mondat főnevet tartalmazó, alanyi vagy tárgyvi funkciót betöltő része'

²² Plus précisément : 'a francia egyszerű mondat igéi tartalmazó, állítmányi funkciót betöltő része'

²³ Plus précisément : 'a francia egyszerű mondatnak prepozícióval - előjárószerzővel / viszony szerzővel - bevezetett nyelvtani szerkezetet tartalmazó, határozói funkciót betöltő része'